

Ezen számba nem vehető csekély hátralék, mely a Királyhegy láncolatának hosszú vonalára oszlik el, majdnem kivétel nélkül oly kőgörgeteges területből áll, mely be nem erdősíthető.

Az erdősítési összköltségek 30.000 koronára tehetők, a kiültetett csemetemennyiség pedig 43 millióra.

Az erdősítésre használt fajok elegyaránya:

luczfenyő	--- --- --- --- ---	75%
vörösfenyő	--- --- --- --- ---	1%
havasifenyő	--- --- --- --- ---	6%
törpefenyő	--- --- --- --- ---	18%

A kitűzött feladat ilyként sikeres megoldásra jutván, a Királyhegyet koszoruzó és a fatenyészet határa fölött elterülő havasi térségektől ma már élesen megkülönböztethető kulturák a nemzeti vagyont gyarapítják és Fülöp szász-coburg-gothai herceg Ő Fensége áldozatkészségével ezen kereken 1200 kat. holdat kitevő zöldelő fiatalos erdőöbven magának örökös emléket állított.

Erdőgazdasági eredmények és azok gazdaságpolitikai következései.

Irta: *Kaán Károly.*

A tarvágásos rendszer Európa egyik nemzetének erdőgazdaságában sem jutott oly általános érvényre, mint Magyarországon. A faállományok terület szerinti, tövön való értékesítése pedig éppen nálunk nyert elterjedt alkalmazást, sőt Európában ma kevés kivétellel csakis nálunk divik.*)

A fatermés értékesítésének ilyen kialakulására egyfelől

*) Oroszország és Románia az, ahol még ilyen faértékesítésről hallani lehet

általános közgazdasági elmaradottságunk, különösképen közforgalmi eszközeink fölötté gyér hálózata, s az erdei szállító eszközök nagy fogyatékosága, sőt legtöbb helyütt teljes hiánya volt befolyással. Másfelől azonban szegénységünk okozta azt, mely államot és magánost egyaránt arra utalt, hogy a jó haszon biztosításának és az okszerű erdőgazdaságnak előfeltételeként szolgáló berendezések nélkül lábon bocsássa áruba a fatermést, a jelzett értelemben.

Még olyan birtokon is, ahol gazdasági terv szerint került használatra az erdő, annál inkább egyebütt, *minél nagyobb*, összefüggő vágásokat bocsátottak eladásra, mert a vevőnek csak így állott módjában, hogy a fa kihozatalára szükséges, bár természetszerűleg mulandó jellegű berendezések nagy költségeit fődözni képes legyen, és ennek számbevétele mellett a fáért még valahogy elfogadható vételárát ajánlhasson.

A tövön való eladást tehát nálunk legtöbb helyütt az adott körülmények kívánták meg. Viszonyaink és gazdasági elmaradottságunk kényszerítettek arra, hogy tövön értékesítve a fatermést, a legprimitív módon szedjük az erdő hasznát.

Ezek az állapotok után az ország vasuti hálózatának fejlesztése is csak annyiban változtatható, hogy megélénkítette a keresletet a fa iránt. Nálunk ugyanis a vasutak kiépítésével nem haladt karöltve azok szivóereinek, a közutaknak és a „kisvasutak“-nak fejlesztése. Mivel pedig a vasutakhoz vezető közutaink létesítése elmaradt, vagy igen mérsékelt arányokban haladt előre, elmaradt természetszerűleg még a nagybirtokon is a távolabb fekvő erdők szállítóeszközeink tervszerű és maradandó értékű kiépítése.

A tarvágásos rendszernek a most vázolt legprimitívabb

értékesítési eljárással kapcsolatos, szinte általános érvényre jutása eredményezte bizonyára a laikusokban azt a gyakran kifejezésre jutó fölfogást, hogy az erdőgazdaság szinte egyedüli hivatása „a turnusszerű vágások kijelöléséből, azok tövön való eladásából, meg abból áll, hogy a letarolt területeket beültesse“.

Az a nézet is szinte általánossá vált, hogy „akit a törvény arra kényszerít, az az üzemterv előírásai szerint vágja, míg az, akit a törvény erre nem utal, akkor vágja erdejét, amikor azt jól értékesíteni tudja“. „Mert az erdő, ha „tarolásra“ el nem adjuk, alig hoz valamit vagy nem hoz semmit, míg az erdő eladásából befolyt összeget módunkban áll jól kamatoztatni.“ „Örvendhetünk tehát, ha a közforgalmi eszközök fejlesztése révén olyan kedvező körülmények közé jutunk, hogy erdeink faállományának elfogadható vevője akad.“

Ilyen fölfogás mellett azután nem csodálkozhatunk azon sem, ha például erdős vidéken tervezett vasutvonal engedélyezésének kérdésénél szinte minden esetben, még manapság is, azt olvassuk a napilapok „közgazdasági“ rovatában, hogy annak létesítése esetén mód nyílik majd nagyarányu erdőterületek „kihasználására“, „erdőipar“ kifejlesztésére stb. Mintha bizony egy ilyen vasutvonal építéséhez a gyarmatszerű kizsákmányolás és nem a gazdasági fejlődés érdeke fűződnek.

A tarvágásos rendszernek a vázolt kezdetleges eladási móddal, a terület szerinti értékesítéssel kapcsolatos kialakulása eredményezte, hogy az ország hegykoszoruját borító erdőségek fatermése szinte gyarmatszerű hasznosításban javarészt nagyvállalatok monopóliuma lett.

Az adott viszonyok között tehát sem az erdőgazdasági eljárások, sem az ezek kapcsán kialakult fakereskedelem a

legtöbb helyütt nem állott, mert nem állhatott az ország jól felfogott gazdasági fejlődésének szolgálatában.

A félmillió kat. holdat meghaladó máramarosmegyei kincstári uradalom volt az első, amelyben a fatermés házilagos előkészítése és a termelt anyagoknak a Tisza partjain való értékesítése alkalmazást nyert. Itt ugyanis szárazföldi szállítóeszközök hijján a kincstár vizi berendezésekkel már régibb idők óta biztosította azt a föltételt, hogy legalább a házilag előkészített fenyő épületi és műszerfa termés a Tisza partjáig kihozható legyen. Itt tehát a faértékesítési eljárások fejlesztésének előföltételei bizonyos formában mégis rendelkezésre állottak.

Kezdetben ugyan versenytárgyalás útján és hosszabb lejáratu szerződésekkel, nagy vevőket kötött le a kincstár a kiszállított fa vételére, akik azután a fatermés jelentékeny részét ott helyben fűrészárura szelve, tutajokon vitték le a teljesen kezökben tartott alföldi kereskedelemnek.

Mintegy 10 év előtt, Darányi Ignác dr. első minisztersége idejében azonban a Tisza partjára kihozott fa jelentékeny részének 500 és 1000 köbméteres részletekben évről-évre, tehát esetről-esetre való eladása határozottat el.

Ez a ma is alkalmazott és hova-tovább fokozódó sikerrel járó faértékesítési eljárás volt azután kezdete egy szinte országos átalakulásnak. Mindenesetre határkö ez az intézkedés a magyarországi fatermés értékesítésének történetében, s következményei, valamint sikerei révén utmutató lesz a gazdasági fejlődés irányainak megállapításához, daczára annak, hogy a részletekre vonatkozóan nem a máramarosmegyei házilagos termelés és kihozás eljárásai, nem is a Tiszáig vizen való kiszállítás eszközei és módjai azok, amelyeket e helyütt a jövő gazdasági fejlődéshez példaként odaállítani kívánunk.

A Máramarosban alkalmazott fatermelési és kihozási eljárások ma még olyanok, aminőket föltáratlan erdőkben, tehát a gazdasági fejlettségnek elég kezdetleges fokán, ezuttal legczélszerűbben alkalmazni lehet. A jövő fejlődés azonban itt is, a már tutajjal jól járható Tiszaig történő kihozatal czéljaira a szárazföldi közforgalmi eszközök kifejlesztésére és ennek kapcsán az erdőbirtok maradandó értékű és teljes föltáráására utal. Ekként ugyanis nemcsak a termelési és szállítási apadék lenne kisebb, de mód nyílnék a gazdaságilag annyira kívánatos és emellett jövedelmes gyéritési eljárások alkalmazásához és a fenyőhasáb és dorongfának, valamint a terjedelmes bükkösök fatermésének értékesítéséhez is.

Ettől eltekintve azonban, a fatermésnek kisebb részletekben évről-évre való értékesítése és az ezen faeladási eljárásnak eredményei azok, amelyek érdeklődésünket főleg a nemzetgazdasági czélok nézőpontjából különösképen leköthetik.

Ez az értékesítési eljárás elsősorban is soktagu és igen életrevaló fakereskedői törzset nevelt egészséges alapon. Módot nyújtott az eddig kizárva volt kisebb egzisztenciák boldogulásának is, de nem ölte ki a nagyban való fakereskedelmet sem, amely nincs elzárva attól, hogy kisebb csoportokból nagyobb tömeget vásároljon. Megszüntette az egyesek monopóliumát, kifejlesztette az élénk keresletet és kialakította Máramaros vidékére a faárakat, most már teljesen egészséges alapon.

A bustyaházai m. kir. erdőhivatal kerületében az 1909. évben $64.326 m^3$ házilag termelt épületfa lett a Tisza partján értékesítve 1000 köbméteres részletekben. A 18 K 23 fillér átlagos eladási árral szemben elért 12 K 39 fillérnyi átlagos tőár, jelentékeny áregység, aminőt az aránylag elég

teteses előállítási és kihozási költség daczára egyébként biztosítani nem lehetne.

Az átlag 243 m^3 holdankénti fatömegért elért 3010 korona átlagos holdankénti bevétel, mint tőár, mindenesetre olyan jelentékeny összeg, aminőt az ott meglévő körülmények között, terület szerinti eladással elérni semmiesetre sem tudna az uradalom.

A máramarosszigeti m. kir. erdőigazgatóság kerületének négy évi gazdasági eredményéről egybeállított táblázat állításom bizonyítására még szembeszökőbb adatokkal szolgál. (Lásd I. sz. táblázatot.)

Amikor a közforgalmi utak vonalától távolabb fekvő vágások kezdetleges eszközökkel, körülményesebben és költségesebben kihozható fatermésének terület szerint tövön való eladása esetén már rendkívüli eredmény az, ha 2000 korona érhető el holdanként 250—300, ritkább esetben 200 m^3 kitűnő minőségű haszonfaállományért, s ezzel a lömörköbméterenként biztosítható tőár a legtöbb esetben 10, sőt 9 koronán alul marad: akkor a most ismertetett gazdasági eredmények átlagban 15·03 K-ig, egyes esetekben azonban (bogdáni erdőgondnokság 1907) 18 korona 23 fillérig emelkedő m^3 -kénti és átlagosan 3564 K, maximálisan pedig 6453 K 42 fillér holdankénti tőárral mindenesetre olyan jelentékenyek, aminőket egyedül a házilagos gazdasági eljárással, s az apró részletekben eszközölt értékesítésnél lehet csak biztosítani.

Módot nyújtott tehát a máramarosmegyei kincstári házilagos gazdálkodás és értékesítési eljárás egy, a Tisza folyón igen alkalmasan üzhető élénk fakereskedelem kifejlődésére és ennek folyamányaként arra, hogy az Északkeleti Kárpátok fatermése a legegészségesebb irányt követve, teljes egészében a Nagy Magyar Alföld faszükségletének ellátására szolgáljon.

I. táblázat.

Tétel	Termelési hely	Értékesítési év	Eladott	Eladási ár		T ó á r	
			fatömeg	m^3 -ként		kat. hol- danként	
				m^3	k o r o n a		
1.	Fejérpatak	1906	8717	14·16	12·07	2414·00	
		1907	9519	13·91	11·25	2250·00	
		1908	12934	13·83	11·13	2226·00	
		1909	—	—	—	—	
2.	Rahó	1906	13081	14·16	10·67	2560·80	
		1907	11206	13·91	10·16	2438·40	
		1908	15317	13·83	10·01	2402·49	
		1909	10933	18·30	14·48	3011·84	
3.	Tiszaköz	1906	22226	14·16	11·33	3161·07	
		1907	22843	13·91	10·89	3038·31	
		1908	29740	13·83	10·72	2990·88	
		1909	21048	16·36	13·25	3299·25	
4.	Fehértisza	1906	33685	18·49	15·06	3493·92	
		1907	23385	21·23	17·82	4134·24	
		1908	38847	19·43	16·00	3712·00	
		1909	25183	19·93	16·50	2593·50	
5.	Bogdán	1906	32730	18·49	15·67	5547·18	
		1907	26527	21·23	18·23	6453·42	
		1908	31565	19·43	16·30	5770·20	
		1909	30921	19·93	16·80	4317·60	
6.	Kevele	1906	9182	14·16	11·56	1606·84	
		1907	7040	13·91	11·15	1549·85	
		1908	9170	13·83	10·96	1523·44	
		1909	4688	16·36	13·49	1308·53	
7.	Mezőhát	1906	26926	17·38	14·06	4246·12	
		1907	16619	18·93	15·51	4684·02	
		1908	52311	17·46	14·35	4333·70	
		1909	32185	17·80	14·69	3936·92	
8.	Feketetisza	1906	18548	14·19	10·27	2218·32	
		1907	15553	12·84	8·67	1872·72	
		1908	26865	13·68	9·51	2054·16	
		1909	17682	18·20	14·03	1767·78	
9.	Vasér	1906	33127	17·79	13·62	2982·78	
		1907	28121	22·03	17·58	3860·02	
		1908	40350	18·95	14·41	3155·79	
		1909	40940	19·50	14·96	3769·92	
10.	Az egész erdő- igazgatóság	1906	198222	16·65	13·36	3286·56	
		1907	160813	17·99	14·49	3564·54	
		1908	257099	15·89	13·34	3281·64	
		1909	183580	18·65	15·03	3171·33	

Megjegyzés: A fejérpataki erdőgondnokságnak az 1909. évben vágása nem volt.
A tutajfelszerelési és rudas anyag ára nincsen beszámítva.

Tutajokban és tutajokon hagyja el Máramarost az eladásra bocsátott nyers fenyőhaszonfa, és csak Szolnok táján kerül fölfűrészelésre, ahol már a fűrészhulladék is oly kedvezően értékesíthető, hogy szinte magában ez megtéríti a tutajozást, tehát az Alföldig való teljes leszállítás költségeit.

Azóta a Tisza mentén a fát földolgozó magánfűrésztelepek egész raja keletkezett, maga után vonva természet-szerűleg a máramarosmegyei kincstári fűrészművek fokozatos megszűnését olyannyira, hogy már igen közel jár az idő, amikor a magyar állam egy tagban legnagyobb erdőbirtokán, a máramarosmegyei erdőgazdaságokban talán hirmondó sem akad az egykor hatalmas fűrésztelepekből.

A máramarosmegyei fatermés értékesítésének, s az értékesített anyagok kereskedelmi forgalmának és ipari földolgozásának ebből az érdekes kialakulásából gazdaságpolitikaikailag igen jelentős konzekvenciák vonhatók le.

Beigazolják ugyanis ezek az eljárások, hogy az erdőbirtokosnak általában, mindenekfölött pedig az államnak, elsőrendű gazdasági érdeke, hogy az erdők állományát szállító eszközök révén szervi összefüggésbe hozza a körforgalmi eszközökkel, s hogy ott kell az anyagtermést eladásra bocsátania, *ahol annak vétele iránt élénkebb kereslet nyilvánulhat meg.*

Tehát nem lábon, hanem termelt állapotban adandók el a faanyagok, ha a keresletet élénkíteni kívánjuk, mert a termelés és kihozás kifejezetten gazdasági teendőitől és az ehhez megkívánt nagy forgalmi tőke lekötésének kényszerétől fölszabadult fakereskedelem és ipar csak így élénkülhet meg, egészséges alapon csak így alakulhat ki. Csak így szűnik meg egyesek monopóliuma lenni, s csak így nyújt módot arra, hogy a nagy- és kistőke egyaránt részt vehessen a versenyben, a gazdasági viszonyok fejlesztésében.

A fát földolgozó tiszavidéki gyári telepeknek legutóbb, a faeladási módok megváltozta óta létesült egész sorozata beigazolja egyben, hogy az ilyen értékesítési rendszer képezi előfeltételét a faipari fellendülésnek, mert így nyílik mód ahhoz, hogy a fát földolgozó ipar anyagszükségletét termelt állapotban, tetszés szerinti arányban, közvetlenül és állandóan beszerezhesse.

A magántulajdonu terjedelmesebb erdőbirtokok közül az *Osztrák-Magyar Államvasut-Társaságnak* Krassó-Szörény megyében lévő, jegenyefenyves, jegenyefenyővel elegyes bükkös és elegenden bükkösállományu, nagykiterjedésű birtokán és Fülöp szász-coburg-góthai herczegnek javarészt Gömör, Szepes és Nógrád, azonkívül Hont, Borsod és Pest-Pilis-Kis-Hont vármegyékben elterülő, összesen 143.963 kat. hold erdőbirtokán léptették már régebben életbe a fa-termés házilagos előkészítését és termelt állapotban való értékesítését.*)

Az *Osztrák-Magyar Államvasut-Társaság* még abban az időben, amikor a birtokát szelő magyar vasutvonal fölött rendelkezett, a közutak mint szivóerek kiépítésének és fenntartásának elősegítésével és az erdei szállító eszközök szép arányu kifejlesztésével biztosította az okszerű erdőgazdálkodás kifejlesztésének föltételeit, és ejtette módját annak, hogy házilagos termelés kapcsán, s a tarvágások teljes

*) Ezenkívül tudtommal még a Zichy grófi divényi szeniorátusi uradalomban üznek régibb idő óta természetes erdőfelujitással kapcsolatos és nagyon szép sikerű házilagos erdőgazdálkodást. Üznek továbbá a rimamurány-salgótarjáni társulat uradalmában, ahol is a fatermést elsősorban a saját gyári szükségletek kielégítésére használják föl. Ide sorakozik Pálffy Miklós hg. malaczkai uradalma, és az ország nyugati felében fekvő több kisebb-nagyobb erdőbirtok. Végül a kincstár zsarnóczai jegenyefenyves állományaiban folyik régibb keletű házilagos gazdasági eljárás. Ezeknek az állományoknak évi fatermése azonban alig 7—8000 m^3 s így annak magában nincs olyan jelentősége, hogy azt behatóbban tárgyalunk érdemes lenne.

mellőzésével, a természetes erdőfelújítás gazdaságilag igazolt eljárásait hozza be az egész vonalon.

Nemcsak saját bányái és vasművei szükségletét látta és látja el ekként a társaság, hanem a házilag termelt fának piacra hozatalával Dél-Magyarország tüzifa-, valamint épületi és műszerfaszükségletének kielégítésében is jelentékeny részt vesz. Sőt éppen ilyen előfeltételek megteremtése révén módját tudta ejteni annak is, hogy terjedelmes bükkösinek értékesítéséhez birtokállománya keretén belül nagyarányu, ez idő szerint évente összesen 160.000 ü m^3 bükkütüzfát fogyasztó falepárló ipartelepek (acetongyáarak) létesüljenek.

Egy kultursziget ma az Osztrák-Magyar Államvasut-Társaság mintegy 220.000 kat. hold birtoka*) Krassó-Szörény megyében, amelyen egy kedvező közgazdasági helyzet örvendetes kialakulására az erdőbirtok okszerű föltárásával kapcsolatos belterjes gazdaság és a fának termelt állapotban való hasznosítása mindenesetre nagy befolyással voltak.

Ezzel szemben és a vázolt előfeltételek hijján az ugyane megyében még elterülő, s 600.000 kat. holdat meghaladó, állami és magántulajdont képező erdőállomány gazdasági körülményei még ma is igen kedvezőtlenek és teljesen kezdetlegesek! Ezeknek a javarészt még mindig föltáratlan erdőknek jelentékeny részéből a fatermés ma még jövedelmesen ki sem szállítható, s így egyáltalán nem értékesíthető; míg másik részükben a faanyagok terület szerint több évre lábon eszközölt eladása magángazdasági szempontokból is igen alárendelt jelentőségű, nemzetháztartási tekintetből pedig annál kevésbé számottevő, mert a fejletlen erdőgazdaság nem alkalmas arra, hogy a kulturális tekintetben

*) Ebből erdő mintegy 160.000 kat. hold.

nagyon visszamaradt vidék föllendülését bármily irányban és jelentékenyebb módon előmozdítsa.

A *Fülöp szász-coburg-gothai herczeg* uradalmában üzött házilagos gazdálkodás előnyei mindenesetre a 100,000 kat. holdat meghaladó gömörmegyei birtokon jutnak leginkább érvényre. Mint értesülök és amint arról személyesen is meggyőződtem, az itt jelentkező közvetlen gazdasági eredmények a közvetve megnyilvánuló gazdasági előnyökkel egyetemben szintén messze túlhaladják a terület szerint lábon való értékesítés várható előnyeit.*)

Nem is lehet ez másként, amikor a vele szomszédos zólyommegyei kincstári birtokon, a *beszterczebányai erdőigazgatóság* kerületében, a csak pár év óta megkezdett házilagos gazdasági eljárásnak olyan kiváló gazdasági eredményei jelentkeznek!

A beszterczebányai erdőigazgatóság kerületében először az *óhegyi erdőgondnokságban* kezdték meg a házilagos gazdálkodást.

A mészkeő általajú és kifejezetten magashegységi jellegű, meredek hegyoldalak lejtőit borító, javarészt jegenyefenyő-állományok fatermését 1904. év végéig gazdaságilag indokolatlan, sőt hátrányos tarravágás mellett tövön értékesítették, a termelés után számbavett mennyiség tömörkőmétere szerint fizetett bizonyos egységáron.

Ezt az eljárást 1905-ben a fokozatos használatokkal,

*) Nem rendelkezve konkrét adatokkal, állításaimat számtételekkel nem támo-gathatom, s a herczegi erdőgazdálkodás eredményeinek részletes birálatába sem bocsátkozhatom. Kiemelni kívánom azonban, hogy a házilagos gazdasági eljárás ott nem elégszik meg a nyersanyagtermés előkészítésével és a közforgalmi eszközökig való kihazásával. Nem bocsátja ki a nyerstermést a kereslet versenyének és egyben a magánipari vállalkozásnak, hanem nagyrészen fűrészáruba szeli azt; és ilyen alakban, nagyobb tömegben, több évre kötött szerződéssel adja el a közvetítő kereskedelemnek.

természetes felujtással, gyéritő eljárásokkal stb. kapcsolatos házilagos gazdaság váltotta fel az erdei rakodókra lehozott fa eladása kapcsán.

Ebben az erdőgondnokságban a schwarzwaldi jegenyefenyőgazdaság rendszerének alkalmazásához meg voltak az előfeltételek. És tényleg ez a rendszer, mely a lassu használatokkal fokozatosan világosságba hozott állományok tömeggyarapodásának elősegítésére és az ebből származó gazdasági előnyök kihasználására törekszik, a természetes uton bekövetkező felujulást pedig csak mint ezen eljárás elmaradhatatlan, de nem siettetett folyamányát veszi figyelembe, — itt minden tekintetben bevált.

Egyébként is kívánatosnak mutatkozott, hogy e 120 éves vágásfordulóra berendezett birtokon, ahol a 100—120 éves korfokozat szinte teljesen hiányzik, olyan eljárás alkalmaztassék, amelylyel elkerülhetjük, hogy a még tömegben szépen gyarapodó, de erősebb hijján vágásra kerülő 90—100 éves állományok valamely siettetett használatnak áldozatul ne essenek.

A gazdasági rendszerváltozás során az üzemtervben gondoskodás is történt aziránt, hogy ugyanegy állományban 15—20 éven át is legyen használat eszközölhető. A belterjes használatok biztosításához pedig hegyoldalakat szelő utvonalak építették ki.

Hosszura nyulnék az alkalmazott gazdasági eljárások irányelveinek részletesebb ismertetése. Mégis, hogy legalább annak azonnal jelentkezett, bár a későbbi időkben még tekintélyesen fokozódó anyagi előnyeit bizonyítsam, a tövön való értékesítés utolsó 5 évének gazdasági eredményét szembeállítom a termelt állapotban való eladás 5 első évének gazdasági eredményével. (L. a II. táblázatot.)

E táblázatos egybeállítás adatai igazolják, hogy a régi

rendszer utolsó 5 évében befolyt 154.729 K 12 f tiszta jövedelemmel szemben az új rendszer első 5 évében biztosított 274.829 K 39 f tiszta bevétel 120.100 K 27 f-rel nagyobb tiszta hasznot jelent.

Az erdőgondnokság évi netto bevételének emelkedése tehát az új rendszer javára átlagosan évi 24.020 koronával több tiszta bevételt mutat, holott ezalatt a piaci árak a vasuti forgalomtól távolabb fekvő óhegyi erdőgondnokság fáját illetőleg számbavehetően nem emelkedtek.

II. táblázat.

Tétel	A gazdasági év száma	Az eladásra került famennyiség					előállítási költsége		A fatermés eladási értéke	
		12—19 cm k. átm.	20—28 cm k. átm.	29 cm átm. felül	összesen	K	f	K	f	
		m^3								
<i>Tövön eladva, favásárló által termelve:</i>										
1.	1900	—	5919·61	3546·43	9466·04	—	—	42900	03	
2.	1901	794·37	2521·72	3092·89	6408·98	—	—	30623	37	
3.	1902	1000·36	2979·44	3074·96	7054·76	—	—	35960	32	
4.	1903	1352·22	1927·28	1346·68	4626·18	—	—	20031	62	
5.	1904	1791·60	2278·11	2117·03	6186·74	—	—	25213	78	
I.	Összesen	4938·55	15626·16	13177·99	33742·70	—	—	154729	12 ¹⁾	
<i>Termelt állapotban eladva, házilag elkészítve:</i>										
6.	1905	4461·47	5471·09	3382·67	13315·23	21058	66	78213	73	
7.	1906	2902·80	3939·56	5252·79	12095·15	25409	—	110025	48	
8.	1907	2524·34	1697·88	1091·73	5313·95	14345	72	51065	22	
9.	1908	2058·49	2133·75	2164·59	6356·83	18482	89	64290	89	
10.	1909	2065·38	2773·26	2543·46	7382·10	22705	06	73235	40	
II.	Összesen	14012·48	16015·54	14435·24	44463·26	102001	33	376830	72 ²⁾	
					2) 376830·72		1) 274829·39			
					— 102001·33		— 154729·12			
					274829·39		120100·27			

Nem érdektelen a szemlélő előtt, hogy a táblázat adatai szerint az új rendszer 5 évében termelt fatömeg $10.720 m^3$ -rel nagyobb, mint a tővön való értékesítés idején 5 év alatt termelt mennyiség; holott köztudomású, hogy a fokozatos felújítás mellett eszközölt első használatoknál a szép koronájú, életképes és erőteljesebb törzsek visszamaradnak és a silányabb és javarészt elnyomott törzsek kerülnek használatra, melyek kisebb fatömeget szolgáltatnak és kevésbé értékesek is.

Az új rendszer első 5 évéhez viszonyítva tényleg közel $20.000 m^3$ -rel kevesebb főhasználati épület- és műszerfa került termelésre, mint tarvágás mellett. Megkezdődött azonban e gazdasági átalakulással a középkorú állományok gyéritése, amelylyel 5 év alatt 15.173 , évi átlagban tehát $3034 m^3$ előhasználati fatermés volt elérhető. Az általában megapadt főhasználatot tehát a gyérités fatermése, de e mellett az is emelte, hogy a régi rendszer idején kétségbevonhatatlanul megvolt 20% -nyi átlagos termelési apadék a gondos háziilagos termeléssel 5% -ra csökkent.

Ez a gazdasági rendszer tehát a tömegtermelés és ezzel egyben a bevétel fokozása mellett minőségben is mind értékesebb állományokat nevel, amelyek későbbi használata a jövőben mindenesetre a bevételek további jelentékeny emelését fogja elősegíteni.

A háziilagos termelés előnyeit nagy tétélekkel igazolják a *karámi és dobrocsi erdőgondnokságok* gazdasági eredményei is. *)

A besztercebányai erdőigazgatóság területébe tartozó e két erdőgondnokság a Kisgaram—Zólyomjánosi között

*) Az óhegyi erdőgondnokság után a sziklaiban kezdetett meg a háziilagos gazdálkodás. Ezt az erdőgondnokságot, valamint az utánna következett erdőbádonyit és besztercebányait, mint kisebb termelési tétélekkel számolókat, mellőzhetni vélem.

kiépített keskenyvágányu vasuttal csak legutóbb került bizonyos kapcsolatba a közforgalom eszközeivel.

E két erdőgondnokság 43.000 m^3 -t meghaladó évi fenyőhaszonfatermését a kincstár házilag szállítja a zólyomjánosii fűrészrakodóra és itt adja át a favásárlónak. A vékony fát azután ez, ha vizen kívánja szállítani, Rezsőpartra kénytelen hozni, mert csak a Garamok egyesülése alatt kötheti azt merev tutajba. A fűrészárut pedig a gőzfűrészről kiinduló keskenyvágányu vasuton Kisgaramig szállítja és innét indítja tovább a szélesvágányu vonalon.

Amint látjuk, a fatermés kereskedelmi forgalmához a közforgalom eszközeivel ma sincs még meg a kívánatosan szerves és tökéletes kapcsolat; mégis a 3 év előtt megkezdett házilagos gazdálkodás mellett, a kereskedelemben éppen akkor (1907) bekövetkezett nagy pangás daczára, az 5 évre gyenge verseny mellett eszközölt értékesítésénél sikerült még egyszer akkora tőárat elérni, mint amilyen annakelőtte, a terület szerint tövön való értékesítés mellett maradt.

1907-ig ugyanis az 5 évre terület szerint tövön 1,115.554 K 60 fillérért eladott 201.971,4 m^3 fatermés egy tömörköbméterére 5 K 52 fillér tőár esett, míg most az 1908-ik első gazdasági év eredményének mérlege szerint, az átlagos 15 K 21 fillér eladási árral szemben átlagban felmerült 3 K 78 fillér termelési, kihozási és szállítási költség levonása után 11 K 40 fillér tőár marad.

Ez a többlet évi 43.000 m^3 fatermésnél az eddigi gazdasági eredményekkel szemben az erdőbirtokos kincstár javára igen jelentékeny különbséget, az említett két erdőgondnokságot illetőleg évi 252.840 korona tiszta (netto) nyeresénytöbbletet jelent.

Ez a tőár azért a fáért, melyet még a keskenyvágányu vasut vitelbére és a szélesvágányra való átrakodás költségei

is terhelnek, máris jelentékeny; bár nincs kétség aziránt, hogy a további berendezések, nevezetesen az erdei vasuti hálózat további kifejlesztése egyfelől, másfelől az élenkülő kereslet ennek a fatermésnek tőárát a jövőben még emelni fogja. Fokozható lesz itt különben termelt mennyiség is; egyfelől a termelési apadék mérsékelése, másfelől és főként a fiatalabb faállományok gyéritése által, ami éppen a két erdőgondnokság területéből jelentékeny bevételeket ígér.

A dobrosi és karámi erdőgondnokságokéval egyidejűleg kezdetett meg a házilagos gazdálkodás a *mihálytelki erdőgondnokságban is*. Ezt az erdőbirtokot a zólyombrézó-tiszolczi h. é. vasut szeli, mely az utóbbi időben kiépített erdei utakkal megfelelő kapcsolatba hozatott. Mindennek alapján azután mód nyílik ahhoz, hogy a házilag előkészített fatermés a vasut állomásai közelébe szállíttassék, és ott nyilvános versenytárgyalások útján, csoportokba osztottan, esetről-esetre, tehát minden előzetes szerződési lekötés nélkül kerüljön áruba.

Ilyen eljárás alkalmazásával a nyersáru után itt tényleg olyan kereslet alakult ki, mely a faanyagok értékesítésének jó sikerét minden esetben biztosítja.

A gazdasági eredmények megvilágítására fölemlítjük, hogy 3 év előtt járt itt le a szerződés, amelylyel 5 évre terület szerint, tarvágás mellett volt eladva a fenyőfatermés, kat. holdanként 1825 korona áron. Egy kat. holdon 277 m^3 fenyőhaszonfa volt; egy tömörköbméterre tehát 6 K 56 f eladási ár esett.

Az azóta bevezetett házilagos gazdálkodás részben fokozatos felújító vágások alkalmazásával történik. A középkorú állományok gyéritése is kezdetét vette, ami által az évi fatermés eddig átlag 1800—2000 m^3 -el emelkedett.

És bár a gyéritési anyag vékony fájának alacsonyabb eladási ára az átlagos tőárat alászállította, mégis az 1909. évi fatermésnek 1910. év elején, a fentiek szerint több csoportban történt értékesítésénél átlag 11 K 52 fillér tőár volt elérhető, szemben a terület szerint történt eladás köbméterenként elért 6 K 56 fillérjével.

A mérleg tehát úgy alakul, hogy amíg a 3 év előtt lejárt 5 év keretében évi 44 kat. hold vágástéren átlagban volt mintegy $12.188 m^3$ fáért, a kat. holdanként számított 1825 korona eladási árral évi 80.300 korona bevétele volt az erdőgazdaságnak, addig a házilagos gazdálkodás a gyéritésekkel kapcsolatban termelt $13.971.75 m^3$ fáért 161.063 korona tiszta hasznot biztosított. Az erdőgazdaságnak a fenyőhaszonfából folyó évi tiszta bevétele tehát kereken megkétszereződött!

Mindezek a gazdasági eredmények nemcsak teljesen indokolttá tették, de sürgették is azt, hogy a házilagos gazdasági eljárások fokozatosan az erdőbirtok további részeire is kiterjesztessenek.

Legutóbb a benesházai és vaczoki, továbbá a besztercebányai, erdőbádonyi és zólyomlipcsei erdőgondnokságok kerületében történtek ilyen gazdasági rendszerváltozások. Utóbbi három erdőgondnokságban a fatermés előzetes szerződési lekötés nélkül, esetről-esetre több csoportra megosztottan fog eladatni, olyan értelemben, mint ahogy azt a fentiek szerint a mihálytelki erdőgazdaságban már pár év óta a legjobb sikerrel gyakorolják. Ugyanis a közeli Besztercebányán szaporodó magánfűrészek és egyéb, fát földolgozó iparvállalatok, valamint az élénkülő fakereskedelem itt is nemcsak fölöslegessé teszik a fának több évre való eladását, de sőt szükségesnek jelzik azt, hogy a kir. kincstár évről-évre

kisebb-nagyobb csoportra megosztva bocsássa versenytárgyalás útján eladásra fatermését.

A besztercebányai erdőigazgatóság egész területében eddig évente átlag 98.000 m^3 épületi és műszerfát termeltek házilag. A jövő esztendőben ez a mennyiség 130.000 m^3 -re fog felszökni. Nincs azonban semmi akadálya annak, hogy az egész erdőbirtok mintegy 200—220.000 m^3 évi fenyőfatermésének előkészítése és a nagyarányban végrehajtható gyéritések*) házilag eszközöltessenek, ha az utak és erdei vasutak kiépítésére és karbantartására megfelelő összeg lesz fordítható.

Főlemlitem e helyütt, hogy *Besztercebánya szab. kir. város* 12.000 kat. holdat meghaladó erdőgazdaságában 1908-ban kezdetét vette a fának házilagos előkészítése fokozatos felújító vágások alkalmazása mellett. A közforgalom eszközeitől mintegy 12 kilométerre eső erdőbirtokon az évi 8000 m^3 fenyőhaszonfatermés egy m^3 -e után átlagosan elért 10 K 10 fillér tőár jelentékenyen meghaladja az annak előtte tövön végzett értékesítés ottani eredményeit, és így kielégitheti az erdőgazdálkodáshoz e tekintetben fűzött várákozást.

A besztercebányaival szomszédos *liptóujvári m. kir. főerdőhivatalban* a házilagos gazdálkodás szintén 1908-ban vette kezdetét. A fakereskedelemben 1907-ben bekövetkezett pangás idején vált éppen esedékessé a fenyőházai, likavai, oszadai, maluzsinai és vichodnai erdőgondnokságok fater-

*) Arra nézve, hogy a gyérités a faállományok ápolása és tömeggyarapodásuk elősegítése mellett milyen gazdasági hasznot szolgáltat, főlemlítjük példaként, hogy az 1909/1910. év telén a benesházai és vaczoki erdőgondnokságokban gyérités útján 1125 darab karót, 7558 darab erdei léczet, 7573 darab = 61.524 folyóméter vékony rudfát, 139·27 m^3 vastag rudfát és 66·67 m^3 egyéb haszonfát termeltek, ami egy év gazdasági bevételeként 31.127 korona 65 fillérrel volt értékesíthető.

mésének értékesítése, amikor is a faanyagok házilagos előkészítéseink föltételével történt a következő 5 év fatermésének lekötése. És bár igen lanyha érdeklődés mellett, mérsékeltén jó árakon sikerült ennek az 5 erdőgondnokságnak évi 51—52.000 m^3 fenyőhaszonfa termésére vevőket találni, mégis már a házilagos gazdasági eljárások első esztendejében, a kezdet nehézségei daczára, olyan eredmények voltak elérhetőek, amelyek itt is kétséget kizárólag bizonyítottak a behozott gazdasági változások előnyei mellett.

A III. táblázat erre nézve teljes fölvilágosítással szolgál.

Ebből a táblázatból megállapítható, hogy az oszadai erdőgondnokságban 201 K 22 f, a maluzsinaiban 412 K 39 f, a fenyőházaiban 605 K 70 f, a likavaiban 1192 K 42 f, a vichodnaiban 1668 K 53 f-rel volt már az első évben több tiszta haszon biztosítható egy kat. holdra számított fenyő-épületi- és műszerfa után, mint az előző 5 évre vonatkozólag terület szerint tövön eszközölt értékesítés mellett. Ez a különbség az 5 erdőgondnokságra vonatkozólag 224.502 K 64 f; tehát jelentékeny összeg annak daczára, hogy az akkori fakereskedelmi pangás közepette, ebből a termelés módjától független áremelkedésre igen kevés esik és daczára annak is, hogy belterjesebb gazdasággal a termelési apadék csökkenthető és ezzel a bevétel még jelentékenyen fokozható lesz.

De nemcsak a hegyvidéken és főleg annak fenyveseiben, hanem az előhegységi, dombvidéki, sőt síkföldi erdőkben is folynak ujabban házilagos gazdasági eljárások, ugyancsak figyelemreméltó eredménnyel.

A *lugosi m kir. erdőigazgatóság* kerületében az 1908—1909. gazdasági évben tétetett az első kísérlet a fának házilagos előkészítésére és ily alapon leendő értékesítésére nézve.

Nem bánási értékes tölgyállományokban, hanem a

III. táblázat.

Folyó szám	Az erdő- gondnokság neve	A rendes vágás- területek ki- terjedése		A fatermésből					A fatermésért				Elért tőár					Terület sze- rint eladás mellett leg- utóbb fizé- tett ár kat. holdanként			
		kat.	hold	épület- és mű- szerfa	mű hasábfá	kemény tűzifa	lágy, tűzifa	lucz- fenyő- kéreg	ki- adatott		be- folyt		Egy kat. hold vágásterületre esik tisztán jövetelem		1 m ³ épületfa	1 ürmű- hasábfá	1 ürmű ke- mény tűzifa		1 ürmű lágy tűzifa	korona	korona
									K	f	K	f	K	f							
<i>Az 1908. év mérlege:</i>																					
1.	Fenyőháza	157·7	19241·82	—	12207	3668	9571·8	157377	14	433465	65	175	70	11·69	—	2·90	2·72	1145·00			
2.	Likava	32·7	5813·00	268	304	578	—	25313	61	87849	74	1912	42	10·67	5·26	4·00	2·84	800·00			
3.	Oszada	101·3	9056·57	—	—	2493	2190·42	46497	57	129687	88	821	22	7·99	—	—	2·73	620·00			
4.	Maluzsina	50·6	9192·10	2354	62	1348	—	33635	36	161278	87	2522	59	12·34	4·50	2·84	2·52	2110·00			
5.	Víchodna	29·2	8030·61	522	—	1191	—	40222	41	137123	47	3318	53	11·37	5·33	—	2·36	1650·00			
<i>Az 1909. év mérlege:</i>																					
1.	Fenyőháza	154·4	20508·00	—	13593	5924	1186·44	173980	00	497873	—	2097	—	11·62	—	3·90	3·00	1145·00			
2.	Likava	29·2	3228·00	73	599	447	—	18232	51	54705	01	1248	36	10·05	5·92	3·39	3·47	800·00			
3.	Oszada	49·0	3573·00	—	—	922	1269·61	18956	57	58679	35	810	—	9·75	—	—	2·52	620·00			
4.	Maluzsina	50·4	9708·00	1459	55	1998	—	37239	75	165382	19	2542	51	11·94	4·61	3·60	2·64	2110·00			
5.	Vichodna	27·8	5494·00	433	—	1259	—	32640	80	95281	33	2253	26	10·60	—	—	—	1650·00			

facseti erdőgondnokság völgyeiben rétté átalakítandó területeken, összesen 93·4 kat. holdon álló, ennek régebben átszálalt, vegyes fanemű silány állományaiban történtek ezek a használatok. *) Ezenkívül az erdőgondnokság kerületében kiszáradásnak induló vagy már lábon száradt és szétdöntött fatörzsek összesen 5154 m^3 fatömege dolgoztatott fel.

Mindössze 19967 m^3 fatömeg került házilagos kitermelésre és értékesítésre; amely mennyiségben azonban csak 39%-kal szerepel a tölgy (jelentékeny mennyiségben magyar tölgy); a többi cser-, bükk-, gyertyán- és egyéb lombfanemekre esik.

Az erdőgazdaság itt nem elégedett meg a nyersanyagok termelésével; mert a silány minőségű állományokból ekként műfaanyagot csak nagyon alárendelt mennyiségben készíthetett volna. Amellett tehát, hogy a döntött törzsekből kiszeldeltette a kereskedelmi árura alkalmas rönköket, az azon felül maradt anyagból vasuti talpfákat, padlókat, tölgyboroshordó- és csersöröshordódongákat, bükkdongákat tölgyfaküllőket, bükkkeréltalpakát, különféle nyeleket és bükkhasítványokat készített, hogy az egyébként tüzfába vágandó anyagot értékesebbé tegye.

*) Tájékoztató az alább tárgyalandókhoz, ideiktatom a kérdéses erdők üzemtervszerű rövid körülírását a következőkben:

1. Poverzsina I. vágássorozatbeli 1909. évi vágás. Területe 32·7 kat. hold. Korábbi időkben kiszálalt erdő. Kor 110 év. Záródás 0·5. Elegyarány: Cser 0·4. Tölgy (főleg magyar tölgy) 0·6. Holdankénti fatömeg 139 m^3 .

2. Poverzsina Csunsaszka nevű 1908—1909. évi vágás. T = 30·6 kat. hold. Kétkorú állomány, a fiatalabb része főleg gyertyán és bükk. 81 éves, míg az annak idejében visszahagyott, többnyire beteges tölgyfák 104 évesek. Z = 0·8. Elegy.: Gyertyán, bükk 0·7. Tölgy 0·2. Lágyfanemek 0·1.

3. Facseti Valea Bradiczava nevű 1908—1909. évi vágás T = 1. Kor 80 év. Z = 0·6. Elegy.: Gyertyán, bükk 1·0.

4. Szintyesti Valea Fakkázi nevű vágás. T = 2 kat. hold. Z = 0·8. Kor 80 év. Elegy.: Gyertyán és bükk 0·6. Lágyfanemek 0·4.

5. Branyesti Valea Persi nevű 1908—1909. évi vágás. T = 27·1. Kor 70 év. Z = 0·6. Elegy.: Gyertyán 0·9, Lágyfanemek 0·1.

Ily módon volt elérhető az a termelési eredmény, mely szerint a hasábtüzifa a nem tűzifába dolgozott anyag-
nak 5—6%-a, és hogy a silány erdőállományok 55—61%-a
műfaként volt értékesíthető. Így sikerült elérni továbbá azt
is, hogy azért a földolgozásra került 19.967 m^3 faanyagért,
amely nem is a nagyban való eladásnál alkalmazott ár-
tétélekkel, hanem a kicsiben való eladásra szolgáló maga-
sabb árjegyzéki tétélekkel számítva 76.716 korona értéket
képviselt, ilyen földolgozás mellett 126.440 korona tiszta
bevétel (tőár) volt biztosítható.

A kincstárnak tehát a házilagos előkészítés és fagyárt-
mányokká való földolgozás révén kerekaszámban 49.724
korona vállalkozói nyereség jut, ami az adott körülmé-
nyek között igen jelentékeny.

Amint már említettem, a használatra került vágások
anyaga nagyon alárendelt volt. A szétszórta előforduló
kiszáradó és már kiszáradt fák*) nagy tömege pedig még
ezenfölül jelentékenyen befolyásolta az egész fatermés minő-
ségét, s a termelés anyagi sikereit.

A házilagos gazdálkodás eredménye tehát a vágások
silány faállománya dacára jelentékenyen kedvezőbb lett
volna, ha e száradt és kiszáradó fák nagy tömegének föl-
dolgozása szükségessé nem válik!

Ennek igazolására, és hogy vázoljam a vágásbeli házi-
lagos anyagtermelés sikerét, példaként iktatom ide a Csun-
zaszka nevű vágás földolgozásának és értékesítésének ered-
ményéről szóló mérleg egy s már érdekes adatait.

Ennek a vágásnak a fatömegét az erdőrendezés tör-
zsenkénti kiszámlálással vette föl, s értékét az árjegyzékszerű
ártételek alkalmazásával 18.227 koronában állapította meg.

*) A pár év előtti nagy szárazság következményei két év multán ugy a
lippai, mint a lugosi uradalmakban nagy mértékben jelentkeztek.

Ha ily árral kerül a vágás terület szerint tövön eladásra, élénk verseny mellett pl. 15%-os felülfizetésnél 20.961, 20%-osnál 21.872 koronát kapott volna érte a kincstár. Ezzel szemben a 18.227 koronára becsült állományért a házilagos földolgozás 39.375 korona tiszta bevételt adott, ami erre a vágásra nézve 21.148 korona több bevételt, 116%-os vállalkozói nyereséget jelent.*)

Mindenesetre olyan bizonyíték ez a házilagos gazdálkodás anyagi előnyei mellett, mely bővebb magyarázatra nem szorul. Nem lehet azonban érdektelen tájékozással felsorolnom azokat a választékokat, melyek ebben a vágásban a műszerfarönkök kifűrészelése után termeltettek, hogy a nyersfa alakjában már csak tűzifaként értékesíthető anyag kedvezőbb jövedelmezősége biztosítható.

Termeltek itt 586 góliát vasuti talpfát, 369 normál talpfát, 829 viczinálist, 603 III. rendű közuti vasuti talpfát, 506 drb. 140 *cm*, 30 drb. 225 *cm*, 409 drb. 150 *cm* és 405 drb. 125 *cm* hosszú viczinális talpfát. Termeltek a talpfákról levágva 242 drb. 270 *cm*, 85 drb. 250 *cm* és 6 drb. 220 *cm* hosszú tölgypadlót, 2706 akó tölgyfadongát, 6816 drb. tölgyfaküllőt, 1315·83 bükkfadongát, 37·50 cserfasöröshordódongát, 2207 drb. bükk-keréktalpat, 2290 fejsze-, 1348 csákány-, 500 drb. furó-, 100 drb. jelzőzászlónyelet, 400 drb. kapa-, 100 drb. lapát-, 100 drb. ásó-, 100 szapinyelet és 302 drb. bükkhasítványt.

Igazolhatják ezek az adatok, hogy a gazdasági szükségletek milyen hatalmas eszköze az ilyen belterjes föl-

*) Itt meg kell jegyezni, hogy amikor e sorokat írom, a kérdéses vágásban termelt vasuti talpfa egy része még eladva nincs, amiért is a jövedelem egybeállításánál ennek értéke a várható áregységekkel lett számba véve. Föltéve, hogy a bevétel a nem várt arányban kisebb lesz és 25—35%-al alá száll; így még 80—90%-os a vállalkozói nyereség, ami tehát még mindig igen tekintélyes!

dolgozás! Megment és tesz értékesé oly anyagot, amely egyébként tűzifába hasogatva kerülne forgalomba!*)

Szabadka város állami kezelés alatt álló 10.469.62 kat. hold ákác-, kőris- és nyárerdejében szintén házilagos gazdálkodást üznek a legjobb sikerrel.**)

A 30 éves vágásfordulóra berendezett ákác- és 60 éves vágásfordulóra alapított kőrisfagazdaságban belterjes termelés mellett egy hold ákáczos és egy hold kőriserdő átlagosan a következő eredményeket szolgáltatja:

*) Nem hagyhatom e helyütt fölemlítés nélkül, hogy a lippai főerdőhivatal és a tótsóvári erdőhivatal dombvidéki és előhegységi tölgyeseiben, az eddig 60—80 éves vágásfordulóknak 100—120 évesre való átváltoztatása mellett fokozatos használatokkal és természetes felújítási eljárásokkal kapcsolatban legutóbb kezdetét vette a fatermés házilagos előkészítése. Az első ilyen természetű használatok a nagyobbírszt elhanyagolt és kifejezetlen erdőállományokban majdnem kivétel nélkül elnyomott és csak tűzifára alkalmas, silány anyag kiszedésére irányulnak. Így tehát a főhasználatok az átmenetnél mennyiségileg úgy, mint minőségileg jelentékenyen korlátozandók a jövő gazdasági földadatok céljaira. Ezekben az erdőgazdaságokban a gazdasági haszon majd akkor fog számottevő arányban jelentkezni, ha a haszonfára alkalmas és most majduem kivétel nélkül visszahagyott fatörzsek a további fokozatos használatok során értékesítésre kerülnek. Az annyira kívánatos gazdasági átalakulással járó és a főhasználatnál jelentkező időleges termelési bevételi különbözetekeket az egyidejűleg nagy arányokban megindított és ezideig kellően végre nem hajtott gyéritő eljárások anyagtermésével bőségesen pótolja a kincstár. Ezekben az erdőgazdaságokban tehát az eddigi gazdaságilag tarthatatlan állapotból egy megfelelő irányzat felé való átmenet a birtokos eddigi bevételeinek csökkenése nélkül és az okszerű gazdasághoz szükséges erdőállomány, mint törzsvagyon tömegének és értékének jelentékeny és elég gyors emelkedése mellett történik. A tervbe vett normális gazdasági állapottal kapcsolatos jövedelememelkedés azután a szükséges beruházásokat is mihamar amortizálja.

Föl kell még e helyütt említenem, hogy a vadászervei szakiskola jótalaju síkföldi tanulmányerdejében is házilagos gazdaságot üznek, melynek eredményei azonban nem állanak rendelkezésemre, és föl kell említenem végül, hogy Eszterházy herczeg terjedelmes uradalmaiban is részben már házilagos gazdálkodást végeznek, részben pedig most folyik a gazdasági átalakulás ilyen irányzat felé.

Szerző.

**) Szeged város is házilagos gazdálkodást üz erdeiben, hasonlóan kiváló sikerrel.

IV. táblázat.

Tétel	Választék	Mennyiség	Méret	Tömör tartalom <i>m</i> ³	Egységenkénti						Egy kat. holdra eső tőár		J e g y z e t
					eladási ár		előállítási költség		tőár				
					K	f	K	f	K	f	K	f	
<i>I. Egy kat. hold ákácserdő átlagos fatermése és jövedelme:</i>													
1.	Szőlőkaró	2.000	drb =	3.575	70	00	21	41	48	59	97	18	Hasított, 180 cm hosszú Az 1—7. tétel alatti a városi raktárban, a 8. tétel alatti az erdőn
2.	Szerszámfa	9.879	<i>m</i> ³ =	9.879	30	00	8	22	21	78	215	16	
3.	Rudfa	2.16	<i>ürm</i> ³ (60%)	1.295	10	20	2	49	7	71	16	65	
4.	I. oszt. hasáb (szin)	7.747	" (65%)	5.036	11	53	2	49	9	04	70	03	
5.	II. " " (tuskós)	5.223	" (48%)	2.507	5	12	2	49	2	63	13	74	
6.	Dorong	19.156	" (60%)	11.494	9	55	2	49	7	06	135	24	
7.	Ág	2.510	" (50%)	1.255	7	02	2	49	4	53	11	37	
8.	Rőzse	457	kéve	3.047	—	16·4	—	08·2	—	08·2	37	47	
	Összesen	—	—	38.088	—	—	—	—	—	—	596	84	
<i>II. Egy kat. hold kőris-erdő átlagos fatermése és jövedelme:</i>													
1.	Szerszámfa	6.760	<i>m</i> ³	6.760	30	00	6	40	23	60	159	54	Városi rakodón
2.	Hasáb	60.810	<i>ürm</i> ³ (65%)	39.527	9	39	2	73	6	56	404	99	
3.	Dorong	48.979	" (60%)	29.387	8	13	2	73	5	40	264	98	
4.	Ág	2.040	" (50%)	1.020	5	84	2	73	3	11	6	36	
5.	Rőzse	1360	kéve	9.000	—	16	—	08	—	08	108	80	Erdei rakodón
	Összesen	—	—	85.694	—	—	—	—	—	—	946	67	

30 éves vágásforduló mellett egy kat. hold ákáczerdő faállományaért 596, és 60 éves vágásforduló mellett egy kat. hold kőriserdő faanyagáért pedig 946 korona a homokon csak kiválóan szakszerű eljárással üzött házilagos gazdálkodás mellett érhető el. Ezeknek az adatoknak ismerete után már nem csodálkozhatunk, bár nagyon szokatlanul hangzik, hogy Szabadka szab. kir. város erdőbirtoka a „normális gazdasági állapot“ bekövetkeztével,*) és a jelenlegi faárak mellett kat. holdanként évente 19 K 52 f tiszta jövedelmet szolgáltat.

Az Északi és Északkeleti Kárpátok bérzeitől Szabadka város homokjáig különböző viszonyok közül meritett adatokkal úgy véljük, meggyőzhettünk mindenkit a házilagos gazdálkodás anyagi előnyei felől.

Pedig ezek az adatok a legtöbb helyütt nem végleges eredmények. A gazdaságnak nem az elérhető legjobb sikerei. Sok helyen még elég primitív körülmények között végrehajtott munkateljesítmények ezek, mert hiányoznak vagy még nincsennek teljesen kifejlesztve azok a maradandó jellegű szállító berendezések, amelyek a gazdasági előnyök helyes kiaknázását elősegítik.

Mégis már ezek a felsorolt adatok is meggyőző bizonyítékai annak, hogy ahol az előfeltételek bármily szerény mértékben megvannak, mód nyílik az olyan eljárásokra, aminőket kulturállamokban már régibb idők óta, mondhatjuk kivétel nélkül üznek.

Mert ki kell emelnünk e helyütt is, hogy nem új, nem a magunk kieszelte elveket hirdetünk, amikor a házilagos gazdálkodást és előfeltételeinek megteremtését immár egy

*) Normális lesz az állapot, ha csak a folyóvágások várnak beerdősítésre és ha a még rendelkezésre álló nyárerdők átalakíttatnak.

évtizedet meghaladó idő óta ugyyszólván szünetlenül propagáljuk, és amikor ennek szolgálatában irt jelen értekezésünket a hazai eredmények ismertetésével támogatjuk.

Mi a kulturállamok hosszú évtizedes munkássága eredményeiből leszűrt olyan alapvető gazdasági irányelvek érvényesítésén fáradozunk, amelyek a nyugaton biztosították azt, hogy az erdőgazdaság a nemzetek háztartásában kitölthesse azt a fontos szerepét, amelyre hivatott, és amely szükséges ahhoz, hogy a fontosabb gazdasági tényezőkkel teljes összhangban működve, az államok céltudatos fejlődését kellő mértékben elősegítse.

És itt nem habozunk kijelenteni, mert bizonyítani tudjuk, hogy éppen e föltételek hiányának rovására számítjuk be elsősorban azt a sajnálatos körülményt, hogy a magyar erdők, a szolgálatukra rendelt tényezők legjobb tudása és minden igyekezete daczára, az ország gazdasági fejlődésének elősegítésében ma sem juthattak ahhoz a szerephez, amelyre a nemzet kulturális előrehaladásának és boldogulásának biztosításában hivatva lennének.

Mert ha csak arra szorulhat az erdészeti tevékenysége, hogy a feltáratlan erdőből, mint a kamrában őrzött szalonnából, akár kimért részletekben, akár ötletszerű megosztással egy-egy darabot kihasítva, azt tarvágással való kihasználás végett a vevők versenyének dobja, ha tehát csak akként szedheti az erdő hasznát, hogy annak egy részletét lábbon eladja, s nincs megadva az erdőgazdának a mód, hogy megfelelő beruházásokkal kapcsolatban szaktudását érvényesítve maga gazdálkodhassék, s ezzel a birtok jövedelmének emelésén és a jövő gazdasági célok előkészítésén kívül az érdekelt vidék, sőt egészében az ország tartós boldogulásának egyik alapját megteremtse: — úgy nem végez gyarmatias kiaknázásnál sokkal különb eljárást még akkor sem, ha gondoskodik

arról, hogy a letarolt területek meghatározott időn belül beültetessenek.

Vállvetve kell ezért az ország minden tényezőjének közrehatnia, hogy azok az előfeltételek megteremthetők legyenek, amelyek alapján a kívánatos gazdasági átalakulás az egész vonalra biztosítható legyen. Mindezzel nemcsak magángazdasági érdekek lennének kielégítve, de dülőre jutna nem egy nemzetháztartásilag fontos kérdés is.

Az előfeltételek között természetesen elsősorban szerepel az erdők állományainak a közforgalmi eszközökkel való kapcsolatba hozatala s az erdők szárazföldi szállító eszközökkel való föltárása. De szerepel hasonló jelentőséggel az erdei termények olcsó szállításának biztosítása a közforgalmi eszközökön!

Mindehhez természetesen fűződik föltételként egy belterjes és házilag végrehajtott erdőgazdaság, s a fatermesnek a vevők részére hitelnyújtással kapcsolatosan és olyan részletekben történő értékesítése, hogy úgy a fát fogyasztó ipar, mint a kereskedelem minden irányu kereslete kielégítést találjon!

A kincstári erdők föltárását, és a közforgalmi eszközökkel való kapcsolatba hozatalát törvényhozási intézkedések mellett, vagy az állami beruházások során, vagy annuitásos kölcsönnel lehet biztosítani. Az állami költségvetésben elhelyezhető beruházási hitellel a megoldás hosszúra nyulnék.

Előző példáink igazolhatják az okszerű beruházások feltűnő anyagi előnyeit, és megnyugtathatnak mindenkit aziránt, hogy az erdőgazdaságok a beruházási szükségleteiket rövidesen amortizálják.

A magánbirtokok ilyen irányu gazdasági tevékenységét az állam példaadással, és a beruházási hitelek biztosításának elősegítésével mozdíthatja elő.

A példaadás szolgálatára a minta-erdőgazdaságok intézménye mutatkozik a legajánlatosabbnak! E célra alkalmasan megválasztott erdőgondnokságok a többiek megelőzésével belterjes erdőgazdaságra berendeztetnének és mindig is ily célzattal kezeltetnének, hogy a beruházások okszerűsége és a belterjes erdőgazdaság jövedelmezősége kellően demonstrálható legyen.

Kívánatos másfelől, hogy az erdőbirtokhitel kérdései állami intervenczióval rendeztessenek. Amikor ugyanis az erdőgazdaság üzéséhez nemcsak erdőföld, hanem ennél sokkal értékesebb faállomány, mint törzsvagyon szükséges, nagyon hátrányos, hogy hazai pénzügyintézetek hitelt az értékes faállományra nem, hanem csak a talaj után nyújtanak.

Az 1879. évi XXXI. t.-cz. a 17. §-a alá tartozó erdőbirtokokra a kormányhatóságilag jóváhagyott üzemtervek szerinti gazdálkodás előírásával intézkedik aziránt, hogy a gazdálkodáshoz szükséges erdőállomány mint törzsvagyon idő előtt kihasználható ne legyen.

Ilyen birtokon ezért a felügyeleti intézmény megfelelő átszervezésével véleményünk szerint az állam felelősséget vállalhat a gazdálkodáshoz szükséges erdőállomány fennmaradásáért, s ezzel annak hitelképességét teljes mértékben megszilárdíthatja. Csak az elemi csapások ellen való biztosítás van ezután már hátra, hogy a pénzügyintézetek részéről megkívánt teljes garancia megteremthető legyen. Az ilyen természetű biztosítás kifejlesztésének nincs akadálya; hitelnyújtás esetére pedig a biztosítás kötelezhető lehet.

Az erdőbirtokhitel ilyen értelmű rendezése bizonyára elősegítené azt, hogy a községi és egyéb közvagyon természetével bíró, tehát a törvény szerint üzemtervszerű gazdálkodásra kötelezett erdők birtokosainak tevékenysége ne az u. n. „rendkívüli fahasználatok“ kijárására, vagyis a

törzsvagyont képező erdőállomány egyes, néha még gyarapodni képes részeinek időelőtti folyósítására irányuljon, hanem az erdőbirtokra biztosítható hitel segítségével végezhető hasznos beruházási munkálatokban, s ezzel kapcsolatosan egy belterjes erdőgazdaságban jusson kifejezésre.

A birtokhitel igénybevétele különben is kizárná a rendkívüli fahasználatokat, mert gondoskodnék, hogy a megterhelt erdőállomány, mint törzsvagyon, teljes oltalomban részesüljön.

Az erdőbirtokhitel rendezése elősegítené azt is, hogy az országban olyan terjedelmes, ma aránytalanul kevés hasznot hajtó papi, hitbizományi és egyéb holtkézi birtokok haszonélvezői a belterjes gazdálkodás megteremtésére, s vele az erdőjövedelem jelentékeny fokozására törekedjenek.

Amikor ugyanis a papi, hitbizományi és az egyéb holtkézi vagyon haszonélvezői a mainál jóval nagyobb bevételeket hajtó, belterjes erdőgazdaság föltételeit biztosítani képesek lesznek akként, hogy az ilyen beruházások tetemes költségei ne csak őket, mint jelenlegi haszonélvezőket, de jogutódaikat is terhelje, nincs semmi kétség, hogy az így kínálkozó gazdasági előnyökkel a maguk javára föltétlenül élni fognak.

A birtokhitel ilyen rendezése különben ki is terjesztené az üzemtervszerű gazdálkodást, mert hitelbiztosítás érdekében bizonyára sokan alávetnék magukat a hitelképesség első kellékeit alkotó ilyen föltételnek.

Elősegítené a birtokkicserélésnek a Beksics hirdette alapon való érvényesülését is. A mai adott viszonyok között ugyanis nem képzelhetjük, hogy akadjon birtokos, aki kellően berendezett és jövedelmes mezőgazdaságát akár mennyivel nagyobb, de minden beruházás nélkül való és jövedelmet alig hozó hegyvidéki erdőbirtokkal cserélje föl.

De ha majd meglesznek a módok, amelyekkel a hegyvidéki erdőgazdaságok belterjességének és jövedelmezőségének fölételeit biztosítani lehet, nincs kétség aziránt, hogy a nemzetiség lakta perifériákon a magyarság terfoglalása hova-tovább be fog következni.

Itt meg kell emlékeznünk az erdőbirtokos részéről a favásárlóknak nyújtandó hitel kérdéséről is.

A mai, sokszor nehéz pénzviszonyok között, amikor a közvetítő kereskedelmet ép úgy, mint az ipart, az élénk verseny arra utalja, hogy vevő közönségének a legmesszebb menő hitelt nyujtsa, az erdőbirtokosnak is módot kell keresnie ahhoz, hogy a favásárlóknak hitelezhessen, mert fatermése iránt így feltétlenül élénkebb keresletet és állandóbb vevőket biztosíthat.

A királyi kincstár a nyugati országok idevonatkozó példáin*) okulva, pár év óta biztosít is már vevőinek ilyen természetű hitelt oly föltétellel, hogy favásárló a megvett faanyagért az esedékesség után csak fél évvel köteles fizetni az esetben, ha helyébe 1:1 értékben az állam által elfogadhatónak kijelölt értékpapírt szolgáltat be.

A favásárlók eddig kivétel nélkül és szívesen éltek e kedvezménynyel, mert a hitelképesek a bankokból 1—1.5%-kal szerezhetnek ily célra értékpapírokat; míg a készpénzhitel biztosítása a vele járó költségekkel 7—10, sőt néha ennél is nagyobb %-kal terheli az arra utaltat.

Ilyen hitelnyújtással eddig is már mintegy 5—6 millió korona értékű értékpapír van a kincstári erdészethnél szinte állandóan lekötve; ami a magyar értékek belföldi elhelyezésének egy újabb és nemzetháztartásilag fölöttebb kivá-

Lásd idevonatkozóan: *Kaán K*: A külföldi áértékesítő eljárásai. Erd. Lapok 1904. VI—VII—VIII. f.

atos módjához nyújt alkalmat, amellett pedig fölszabaddítja a favásárlók forgótőkájének, illetve készpénzhitelének számottevő részét.

Az erdei termények olcsóbb szállításának biztosítása a közforgalmi eszközökön — mint fennebb jeleztük — szintén egyik jelentős kellék ahhoz, hogy a házilagos, belterjes gazdálkodás előnyei úgy a magán-, mint a nemzetgazdasági érdekek nézőpontjából érvényesüljenek.

A vasutvonalak hazánkban tulnyomó részben az állam tulajdonában, vagy legalább is kezelésében lévén, első sorban az államra hárul a feladat megoldani azt a gazdasági föltételt, hogy a fa, ugyis mint fontos, sőt nélkülözhetetlen életszükségleti cikk, úgy is mint jelentős tényező az általános gazdasági föllendülés elősegítésében, az ország minden vidékére lehetőleg olcsón jusson el.

A nyersfatermés kivitelének elősegítése tehát csakis a fölöslegek részére lehet indokolt.

E tekintben azonban még rendezetlen és fölöttebb kedvezőtlen a helyzet nálunk, mert erdeink zöme hazánk bérczkoszoruján terül el, a fatermés jelentékeny része tehát könnyebb utat talál ahhoz, hogy az országot elhagyja, mint-hogy azon országrészek szükségletének — Alföld, Dunántul, Mezőség — kielégítésére szolgáljon, amelyek fára nagy mértékben rászorulva vannak.

Arra nézve pedig, hogy a magyar nyersfatermés első sorban az ország szüségletének kielégítését szolgálja és ellensulyozza bizonyos pontokban a külföldi fűrészáru beözönlését, — sem megfelelő tarifális kedvezmények útján, sem egyébként eddig semmiféle gondoskodás nem történt.

Ebben leli azután magyarázatát az első pillanatra bizo-

nyára hihetetlennek látszó körülmény, hogy a legutolsó statisztikai adatok tanúsága szerint Magyarország, a közismeretüen, sőt annyit hangoztatottan faexportáló állam Ausztriából több fenyőfűrészárut hoz be, mint amennyit oda kivisz. Behozatalunk ugyanis az 1908. évben 2,084.710 *q* volt, holott kivitelünk ugyanakkor csak 1,704.039 *q*-t tett ki.

Ezek a számok reávezethetnek bennünket arra, hogy nekünk nyersfenyőáru- (gömbfa) kivitelünket csak bizonyos pontokon és csak körültekintő megfontolás után lehet és kell propagálnunk, míg ezzel szemben alkalmas helyeken a magánfűrésztelepek létesülését, s velük kapcsolatban azt kell teljes erővel elősegítenünk, hogy az ország fűrészáru-szükségletét a maga ipara útján, a sajátjából biztosítsa, s lehetőleg ellensúlyozza a külföldi áru indokolatlan beözönlését.

Anélkül, hogy a részletek taglalásába bocsátkoznánk, nem szorul talán ezek után bizonyításra, hogy a multban követett vasuti tarifapolitikánk a fa forgalmának szolgáltatásban jelentős korrekciókra szorul, amit különben — hogy egy másik példával is szolgáljak — a Nagy Magyar Alföld, de egyáltalában az ország városainak olcsóbb tűzifával való ellátása is sürget.

Mert nemzetháztartásilag tarthatatlan állapotnak kell jeleznünk azt, hogy amíg vidéki városok is 8—10, sőt 12 koronával fizetik ürméterjét a tüzelő fának és amíg a fátlan Nagy Alföld *sok helyütt még trágyával fűt*, ahelyett, hogy azt a belterjesebb mezőgazdasági művelésre fordíthatná, — addig például az Alföld tövében, Ung megyében sok ezer holdra terjedő állami bükkösrengetegek tűzifája csak alig, sőt jeletékeny részében nem is értékesíthető, s az erdőn rothad. Egyfelől, mert az erdők kellően

feltárva nincsenek, másfelől azonban, mert az így kihozott faanyag a mai vasuti tarifatételeket el nem bírja.*)

Ilyen példákkal még szolgálhatnánk. Pedig ezek sürgős megoldásra váró kérdések!

Ugy véljük, hogy Magyarországon, mint par excellence mezőgazdasági államban, ahol aratás után a vasuti kocsikészletek szinte elégtelenek a gabonaforgalom lebonyolítására, vasutpolitikai érdek, hogy különösen az értékükkel arányban nem álló térfogatu anyagok, mint éppen tűzifa, de emellett épületi fa és fűrészáru is, ne akadályozzák a gabonaszállítások menetét. A tűzifára ezért az aratás előtti időre volna pár hónapra tarifális kedvezmény biztosítható. Eképen ugyanis a tűzifaraktárak ősz elejére, tehát a fűtési idény megkezdése előtt olcsóbban szállított anyaggal lennének megtölthetők, a tűzifa pedig a gabonaszállítás idején nem akadályozná a tetemesen meggyarapodott forgalom lebonyolítását.

Ugyanigy lehetne az épületi fára és fűrészáruira az építési idény megkezdése előtti időre, a január-áprilisi időszakra tarifális kedvezményeket biztosítani.

Amennyire kívánatosnak jelezzük ezen tarifális engedményeknek legalább a jelzett értelemben, tehát időszaki formában leendő biztosítását, mégis úgy véljük, hogy azzal parallel másirányu intézkedések is kellene, hogy e nagyjelentőségű kérdés az ország javára megoldható legyen.

A máramarosmegyei nagy fatömegeknek kisebb részletekben történő értékesítésével kialakult kedvező gazdasági helyzet, főleg pedig az a körülmény, hogy az egész fater-

*) A máramarosi, szatmári, hunyadi, fogarasi és krassószörény megyei stb. sok millió köbméterre rugó és érett kora bükkösök használatának pedig az az akadálya, hogy ezek az erdők feltárva nincsenek és máig sem hozhatók kapcsolatba a közforgalom eszközeivel.

més a tiszai olcsó viziut segélyével az ország szive felé tereltetve, az Alföldön jelentékeny fűrészipar kialakulását vonta maga után, — önként fölveti a kérdést, hogy a fenyő épületi és műszerfa értékesítésének és szállításának ilyen föltételei egyebütt nem volnának-e megteremthetők?

Az olcsó viziut megfelelő értékesítési módokkal kapcsolatban ugyanis még az egyik legfontosabb eszköz arra nézve, hogy a határszéli erdők termését az ország belseje felé terelni képesek legyünk.

Ilyen szempontokból mérlegelve a kérdést, fölötte érdekes és kedvező perspektíva tárul elénk.

Latolva ugyanis a körülményeket, megállapíthatjuk, hogy Észak-Magyarország igen jelentékeny fatermése Budapest és vidékének, a Dunán inneni rész erdőtlen részeinek a Dunántulnak és a Duna-Tisza közének láthatná el épületi- és műszerfa szükségletét, míg az Északkeleti Kárpátok és a Királyhágón tuli rész faterméséből az eddiginél sokkal jelentékenyebb rész juthatna a Nagy Magyar Alföld és a Mezőség faszükségletének kielégítésére. Ennek a gazdaságpolitikailag igen jelentékeny kérdésnek megoldásához azonban az eddig vázolt előföltételeken kívül még más-irányu akció is szükséges ahhoz, hogy a fölmerülő akadályok leküzdhetők legyenek.

Kivánatos ugyanis, hogy a viziutak bizonyos alkalmazsan megválasztott pontjain tutajkikötők és ezek közelében olyan áruraktárak létesítenek, ahol a vizen érkezett anyag, ha kell, hosszabb időre is és lehetőleg kis költséggel elhelyezhető. És kívánatos mindennek kapcsán annak intézményes biztosítása is, hogy a fakereskedelem a be-raktározott fa után hitelt nyerjen.

A budapesti tutajkikötő létesítését régóta sürgeti a magyar fakereskedelem!

Ilyen kikötők kívánatosak még Esztergomban és Komáromban, tehát a Garam és Vág dunai betorkolásai közelében, hogy a budapestivel egyetemben a dunáninnyi vidék nemfenyves részein kívül főleg Dunántul jelentős és manapság majdnem kizárólag Ausztriából ellátott faszükségletének fedezéséhez szolgáljanak piaczul.

Ilyen kikötők lennének még szükségesek főleg Szolnokon,*) Szegeden és Aradon, hogy a Tisza és Maros vidékéről lekerülő fatermés főelárusító piacjai legyenek.

Ennek a szabadkikötői intézménynek messze kiható gazdasági következményei lennének.

Vegyük ugyanis számba azt a körülményt, hogy a Garam vizkörnyékében a kir. kincstár birtokának mintegy 250.000, a Vág völgyében pedig 130.000 m^3 az évi fenyő-épület- és műszerfatermése. E két völgyben tehát csak maga a királyi kincstár évi 380.000 m^3 -t termel, ami a gyéritések segítségével mindenesetre 420—450.000 m^3 -re fokozható.

A Garam és Vág völgyében fekvő magántulajdonu erdőkből várható faterméssel ez legalább 6—700.000 m^3 , vagyis körülbelül 35.000 vasúti kocsirakomány olyan nyers fenyőfaanyagot jelent, mely a Dunára évente lehozható.

Ha már most ez a mennyiség mind házilag termelten a folyók partjain esetről-esetre apróbb részletekben kerülne értékesítésre és az előbb említett helyeken kiépülnének a szabadkikötők, — semmi kétségünk aziránt, hogy a Duna vonalán a tiszaihoz hasonló alakulás következne be szélesebb arányokban. Kiépülnének a magántulajdonu fűrészek a folyók alsó szakaszain és a Dunán; főleg pedig a szabad-

*) Esetleg Csongrádon is, az onnét kiágazóan tervezett Duna-Tisza-csatorna és a Körös betorkolására való tekintettel.

kikötők közelében. Igen élénk kereskedelem fejlődnék, mely ellátná a rohamosan fejlődő Budapest épületfaszükségletét, szolgáltatna fát a Duna vonalának és föl tudná venni az ország dunántuli részén a stájer és alsóausztriai fával a versenyt, sőt azt számottevő mértékben föltétlenül vissza is szoritáná.

A fának a Dunán mindenesetre nagy, a Rajnáéhoz hasonló forgalma fejlődnék ki, s Budapest jelentős fakereskedelmi középponttá válnék, amire a tervbe vett Duna-Tisza-csatorna és bizonyos folyószakaszok hajózhatóvá tétele is igen kedvező kihatással lenne.

Szolnok, Szeged a Tisza vonalán, Arad a Maros mentén hasonlóan jelentős fakereskedelmi kialakulást remélhetnének.

Az ország belsejébe tódulna tehát a magyar erdők nyers fatermésének jelentékeny része, ahelyett, hogy az országot elhagyni igyekeznék; és úgy a kereskedelmi forgalom, mint az ipari kialakulás révén beláthatatlan arányokban befolyásolná hazánk közgazdasági fellendülését.

Nem szorul ezek után már bizonyításra, hogy az ország erdőgazdaságának, valamint a fatermés értékesítését elősegítő tényezőknek tervszerű fejlesztése elsőrendű nemzetháztartási érdek!

